

Godt og rikt kystmiljø – ren mat

Havforskningsinstituttet skal være en kunnskapsleverandør for ansvarlig bruk av mulighetene i kystsonen og har opprettet et eget Senter for kystsoner for bedre å kunne ivareta denne oppgaven.

Norge har, inkludert alle fjorder og skjærgården, en av verdens lengste og mest ressursrike kyster. Lokalt har vi betydelige forurensningsproblemer, men i store trekk er kysten vår ren og godt egnet til høsting og produksjon av sjømat. Det er imidlertid mange brukere av kystsonen, tildels med kryssende interesser og behov. Slikt kan det bli konflikter av.

Arbeid med strandnot.

De samme områdene brukes av mange til ulike formål, men næringsvirksomheter som fiske, havbruk og turisme/rekreasjon står som de mest sentrale. Hvordan kan vi forvalte de populære kystområdene til beste for alle parter?

I sin miljøhandlingsplan for 2000-2004 har Fiskeridepartementet som ett mål: "Å forvalte de marine, kyst- og fjordmiljøene for å sikre grunnlaget for en balansert, bærekraftig vekst og utvikling gjennom en forvaltning som også ivaretar vernebehovene". Til dette formål behøves kunnskap. Kunnskapen skal hjelpe oss til en langsiktig og helhetlig eller integrert forvaltning av kystsonen, slik at dens høye biologiske produktivitet, store biologiske mangfold og renhet bevares som et nasjonalt livsgrunnlag. Dette kan også kalles "økologibasert" forvaltning.

Forskningsprogram etablert i 1996

Allerede i 1996 ble det ved Havforskningsinstituttet etablert

Vannhenterlaboratoriet om bord i "G.M. Dannevig"

Forskningsfartøyet "G.M. Dannevig" på tokt utenfor Lyngør.

et forskningsprogram for ressurs- og miljøforskning i kystsonen. Forskningsprogrammets overordnede mål er å frambringe kunnskap om marint miljø og biologiske ressurser som grunnlag for en helhetlig og bærekraftig forvaltning av kystsonen.

Sentralt i programmet står "de biologiske verdiene" i kystsonen. Med de biologiske verdiene mener vi: "Alt det marine livet og dets miljømessige forutsetninger."

I kampen om arealer mellom alle brukere av kysten i dag, fra næringsinteresser til rekreasjons- og fritidsinteresser og rene verneinteresser, er det lett å glemme hvilke arealkrav, både romlig- og funksjonsmessig, det marine livet og ikke minst fisken, langs kysten har. En slik forglemmelse kan på sikt redusere de biologiske verdiene langs kysten, både i mengde og kvalitet. I sin verste konsekvens kan det føre til varig svekkelse av ressurs- og miljøgrunnlaget for dagens og morgendagens kystnæringer.

De viktigste biologiske verdiene: Produktivitet, mangfold, og renhet

I en helhetlig forvaltning av kystsonen er det særlig tre biologiske verdier som har en sentral plass: 1) Kystsonens naturlige, høye biologiske produktivitet må bevares, særlig vil mange være interessert i produksjon av matfisk 2) Det biologiske mangfoldet må bevares og 3) Kystmiljøet må bevares rent, så det vi høster og produserer, er ren mat.

Hvis bortimot alle grupper med langsiktige interesser i kystsonen er enige om at disse tre sentrale forholdene må ivaretaes, er det et gunstig utgangspunkt for å få til en integrert kystsoneforvaltning.

En hovedutfordring for forvaltningen og sentrale næringsvirksomheter som fiske, havbruk og turisme/rekreasjon blir å være våkne overfor mulige negative ringvirkninger av de

samme næringene, og av andre næringer og aktiviteter i kystsonen.

Undersjøiske skoger dårlig kartfestet

I forhold til dagens behov mangler vi den konkrete kartleggingen av hva som finnes under de "blå flater". Vi vet altfor lite om hva vi har av biologiske verdier, hvor de finnes og hvorfor de er der de er. Derfor kan vi, utilsiktet, komme i skade for å ødelegge viktige områder ved utbygging og aktiviteter i kystsonen.

Generelt vet vi at den biologiske produksjonen og diversiteten langs kysten er relativt høy, men noe ujevnt fordelt. Vi vet også at kysten rommer viktige gyte- og oppvekstområder, både for organismer som lever hele livet langs kysten, men også for organismer som store deler av livet farer over svære havområder. Flere av de sistnevnte har stor fiskerimessig betydning.

Spesielt produktive områder er der hvor undersjøiske, store planter som tang, tareskog og ålegras danner større samfunn og produserer mye mat gjennom fotosyntese. Samtidig er slike tredimensjonale strukturer substrat for ulike påvekstorganismer som også bidrar til lokal biologisk produksjon. I slike naturtyper finner mange mindre organismer både mat og gjemmesteder, så i tillegg til produksjonen er også det biologiske mangfoldet høyt. Vi har relativt mye av slike undersjøiske skoger langs kysten som betyr mye for produksjon og mangfold, men de er knapt kartfestet. I tillegg finnes mange andre naturtyper, i alt ca. 15 ifølge en ny håndbok fra Direktoratet for naturforvaltning (DN).

Gjennom nyere genetiske undersøkelser av torsk og sjøørret langs kysten av Skagerrak tegnes et tydelig mønster av mange lokale populasjoner eller bestander over relativt små avstander. Lokal rekruttering spiller med andre ord en betydelig rolle for forekomsten av disse artene, mest sannsynlig også for mange andre arter. Kunnskap om hvor lokale bestander har gyte- og oppvekstområder vurderes som svært nødvendig i en fremtidig kystsoneforvaltning, likeledes kunnskap om aktiviteter og inngrep som truer slike områder.

Behov for tverrfaglig samarbeid

Problemstillingene i kystsonen vil ofte være sammensatte og ha en tverrfaglig karakter. Forskning, utredning og rådgivning omkring slike problemer vil derved kreve bidrag fra en bred ekspertise både innenfor og utenfor Havforskningsinstituttet. Forskningsprogrammet vil derfor søke å samle medarbeidere med ulik bakgrunn og stimulere til samarbeid. Samtidig er det viktig å holde seg løpende oppdatert på utfordringer vi står overfor eller ser kan komme.

Kontaktpersoner:

Erlend Moksness, Havforskningsinstituttet, Senter for kystsone.

Telefon: 37 05 90 41. E-post: erlend.moksness@imr.no

Einar Dahl, Havforskningsinstituttet, Senter for kystsone.

Telefon: 37 05 90 40. E-post: einar.dahl@imr.no
